వరదముఖ్య శతకము

SL no 590

13551

శ్రీ

నరపశుప్రశతకము.

కర్త

సామర్తి బుచ్చిరాజు.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

జి టీ ప్రెస్, కాకినాడ.

1920

వెల రు. 0—3—6.

ఇది

మదీయమాతామహులగు

శ్రీ గంగిరెడ్ల బ్రహ్మయ్యగారి

స్వర్గ సౌఖ్యమునకై

రామచంద్రమూర్తికి

కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు

భక్తియుక్తముగ సంకీర్తి మొనర్చితి.

పా॥ బు॥

పీఠిక.

గుణగ్రహణపారీణులారా !

ఇది దుర్నిరీషుఁడు గా నున్న నరసింహమూర్తిఁ గూర్చి రచియింపఁబడియెను. నేను వ్రాయుకాలమునం గలచేష్టాదులం బట్టి నరసింహమూర్తిని నరపశువా! యనిననాసంబోధన సార్థక మన రెవరు? మఱియు నరుఁడు గాక పశువు గాక యున్నవాని కీపెద్దలు పెట్టినపేరు ప్రశస్తము ప్రశంసనీయము. దాక్షారామమున కే నత్యంతావసరకార్యసాఫల్యమునకుఁ గడపటిసారిగా నరిగి నతఱి స్ఫురించినయీచరిత్రము దినమున కొక్కొక గంట వంతునఁ గరపినందున నాలుగునాళ్లకే ముగించినది యగుట నిందుఁ గలిగిన యొప్పులనే గ్రహించి తప్పులను దలఁగఁ ద్రోయఁ బ్రాజ్ఞులు ప్రార్థితులు.

మకాము దాక్షారామము,
14—8—1916.

ఇట్లు బుధవిధేయుఁడు,
సామర్తి బుచ్చిరాజు.

శ్రీ

రామచంద్ర!

నరపశుశతకము.

సిరి నెయిలో హెచ్చెం తెలియఁగ నేరువఁ గల్గినవాఁడె, లావుకల్
మరి కలవాఁడె నలుగు గట! మంచిని గానక వాడిచూపుల౯
సరకొనకుండఁగా మానుకొని సంచరించఁ బొంకరిము మంచినే
నరపశువా! వివేక మెడ నాటుము కృతిరమ వ్రాఁ మానుమా.

చం. సిరి భయసక్రాంతమైన నచేతనమ్ము భవాయమన ప్రనం
బరసి యధావిధిన్ బుధజనాళి గ్రహించి క్రమా బాహ్యంగా నాఁ
బరనుత పాత్రుఁ జేరఁ దడఁబాటును జెందుచు నుండె నెంతయుఁ౯ ॥నర॥

చం. కరము వివేకహీనతను గర్వము నొందుచు శ్రీరవంత ర
గ్గఱఁ గం దం చహంకృతిని గాంచుచు నుంటివి యేమొ చూపెయున్
దఱలెడి నప్ప కాలమున దాంతుఁ బ్రిశాంతు సుశీలు నేఁడు నున్
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా॥

ఉ. సురుచిరమార్గమున్ దొఱఁగి, సుంతయు శాంతము లే, కసహ్యపు నా
గరుపము కంఠకాపరము కౌర్యము మీఱఁగ నున్నసీవు నీ
సిరికిఁ బ్రియుండ వెట్లగు దిసీ! యిటు లుండిన నంద నుండ దో ॥నర॥

చం. సిరియ యెఱుంగు నిన్ను గుణశీలుని జేయు నుపాయమార్గ మె
వ్వరు నిఁక నేర రింతయును భవ్యమ్మదాక్షులు వెల్వడించియున్
బరుషము లాడియున్ గనక పాపము రోషము బాస చేసియున్ ॥నర॥

చం. సిరి యరుగన్ బలంబు చెడుఁ జెన్ను గతించెడు మాన మేఁగెడున్
దరిసము నెత్తఁగా నగును, దిమ్మరి నాచుఁ గుతాప మూఁ నా,
గిరుల వనంబులం దరిగి కేశసమూహముఁ గూడఁగా నగున్ ॥నర॥

చం. పదవి దరిద్రరాజ్యమును చక్క మెలంగర నేడు శోధన సి
రి మెలఁగుం. చరిత్రంబును ననింటికి సద్భుజమైన విల్వలై
స్సిరియును బొల్ల్యు నాయకయు చెన్నన నేడుకగు కదంబు గాక
నరవరా! వివేక మెన నాటకము కృతిప్రమన్వర్తి మానుమా.
ఉం. /నిరతము నిద్ర యుండు నని నిక్కుచు నిల్లుచు సాంకరింపుచున్
బారలుచు లేచుచుం బడుచుఁ బొంగుచు మిగ్రుగుచుఁ దాగ్రుచుం గటా
మురిపెము చూపఁ బోకు మరి ముందఱ ముందె మానుష్యనంతు నో ॥నర॥
చం. గరిత కదా యటంచుఁ గట! కార్యము చూపెద వేమి? సుంద్రి! నూ
గరితయ కాంచు చుండె ఘనగౌరవముల్ నుతు లెన్ని యెన్ని కాం
పురుషువిధంబునన్ మనలుమోజును నిల్చి కొండఁ జసి మో ॥నర॥
చం. గరిత కపుం గడుం బొగిలి కన్నులనీరము లేలు తానటుల్
తొలఁగిన శ్రీయగుమా. యుసుము సుపుత్ర తాపమాకవాపునన్
బారియదా సకోటకొత్రినుగఁ బాలిక హరి సుకలంప సంప నో ॥నర॥

చం. మరి విను దక్షవాటికను మాంపిరియీశుఁడె రూపుమాపె నా
చిఱుతను, జేయ నైనక్రియఁ జేయక నీవ యుపేక్ష సేయ నం
చురవడిఁ జిక్కుఁబేల నయెం ! మారడఁ జేయక క్రోధ మూనె దో
నరపశువా ! వివేక మొద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా ॥

చం. నరిగ ముదంబునన్ గనక చయ్యన నాకు జనించి పొల్చునో
క్రూరుఁ దనపేరుమీఁదఁగనె కాయము పాయఁగఁ జేసి యోర్చె నం
చురవడిఁ జిక్కుఁబేల నయొ ! మారడఁ జేయక క్రోధ మూనె దో ॥నర॥

చం. అరసము చూప వైతి విఁక సన్నియ నాయువి పెట్టి పెంచుకో
సరయుచు నోర్వలే వయితి నట్టి లె యీశ్వరుఁ బాపె సూను నం
చురవడిఁ జిక్కుఁబేల నయొ ! మారడఁ జేయక క్రోధ మూనె దో ॥నర॥

చం. అరమర లేక నీవు ననయంబు రయంబున విగ్రలంబులెన్
మఱఁదిని శాంతవృత్తిమయి మన్ననఁ జేసెద, నంతె కాని మ
చ్చరమున నిల్లు కాకలను జాలఁగఁ జూచెద వంచు నెంచ దో ॥నర॥

చం. పరుఁ డనుదుర్భ్రమన్ సకలభావనల ముంచుచు నున్నవాఁడు సూ
మాఱది, నరుఁ గఁ జెల్లునె? యమాయికురాలుగ నీవు చెల్లెలిన్
గరితనుమాత్రమే యిట సుఖంపఁ జేసితి విద్ది నైజమే
నరపశువా! వివేక మొర నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. మఱదిని శాఖ్యపెట్టుచును మంచితనంబునఁ గాంచువారినే
యరయుదు, మంతె కాని యిటు లాఁటపెట్టి కరంబుఁ గాకలన్
సరగునఁ బెట్టువానిఁ గనఁ జాలము చాలము నిన్నె కాని యో ॥నర॥

చం. నిరతము సచ్చరిత్రుఁ డయి నిశ్చలభావముఁ గల్గి శాంతతన్
దరలనిభక్తియుక్తి మయి ధర్మపరుం డయి పాపభీతి మై
నరలెకుఁ బ్రాత్రిపాతుఁ డై నిజభర్తఁ గలంచునె నీదు వైఖరుల్ ॥నర॥

చం. పసులను వేఁడఁ బోఁడు తనపాళ్ళగ నుండుఁడు రా డటం చహో!
వెలపును జెంపఁ బోఁడు నరపీర్యముఁ బో విడి భేదవుంబలెన్
జిఱనగపున్ గసంబఱచి చెందు వితాపమును భక్తివర్యుఁడా ॥నర

చం॥ మరిమరి సీదృశంబె ఖలిని, మాటలఁ ; గాంచుచు, నాలకించుచుం ;
గరము హసన్ముఖుం డగుచుఁ గర్జముఁ గాంచి గనన్ గర్తి చక్కనౌ
వెరపును గాంచు చుంటె యిటు వి... సౌనర్వ్యఁగ భక్తవశ్యుఁ డౌ
నరపశువా! వివేక మెక నాటును కృపారిపుపత్తి మానుమా।
చం॥ నిలుసుఁదనంబు దైరమున నెట్టుగఁ జూపి శరీరమంబు పెట్టిక
గరముఁ జలించి పూరణౌ నోకొ! కయ్యము, కమ్మనంద యుండెనే
నిరతము బుద్ధి, నీగుణమె నీవు బయల్పడఁ జేసికొంటి వో ॥నర॥
చం॥ పరులను దూఱఁ బోఁడె పరభామలు స్వప్నమునందుఁ గోరఁడే
పరధనహారి కాఁడె పరమాచకుఁడుగా మరి కాఁడె కాన నా
వరనిజభక్తుఁడే! భయముఁ బొంతెవి బొంకుట చాలుఁ జాలు నో ॥నర॥
చం॥ చిరతరశాంతముం దొలఁచి చిన్నతనంబును జూప కింతయుఁ
నిరతముఁ బొల్చువాఁడు తనవిశ్వంచి తృము చంచలింప నీ
యుగులను నిక్క నంచు భ్రమ నొందను మాతఁడు భక్తవశ్యుఁ డౌ ॥నర॥

నరపశువు శతకము.

చం. బిరబిర నింతదాఁక ఖలవృత్తిని బూని మహాపరాధముల్
సలిపిన, నష్టకష్టములపాలొనరించిన నోర్వఁ గాని తాఁ
బరులను జేరనే మఱియుఁ బ్రార్థన చేసెనె భక్తిపర్వుఁడో
నరపశువా ! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. పెఱుఁగుదు భక్తినర్వుఁ డని యీవును నెంతయుఁ, గార్య మేమి ? యీ
యొఱుక సమస్తముల్ మఱచి నిచ్చలు మత్సరకారణంబునన్,
దుర్గతివికార మానవహేల దూరపుబుద్ధి నశింప కుండునే ||నర||

చం. మురువు తొఱంగి మెచ్చు గొనుముచ్చట లచ్చముగాఁ దొఱంగి సం
బరము తొఱంగి చూపఱులు పస్య లిడం జెవులొగ్గి పట్టిచున్
బరుపము చూపు చుంటివి వోకో ! పాపభయం బిసుమంత లేకనే ||నర||

చం. సరసము సున్న, భీకరవుపావచనంబులు మున్న, కార్యముల్
విరసము పోదు, పొల్పగు వివేకము లేదు, మదాంధకారబం
ధురసమవాయమగ్నతను దుర్గతిముం దలపోయ కుంటివే ||నర||

చం. దుర మొనరింపఁ గాఁ దగినదుండగమే కనుపట్టఁ జేసి, మే
దురపథవర్తనం దిగిచి తుంటరి వై కను లెత్తఁ జేసియే
కరముఁ జరించు చుంటి పునఃకార్యములుగాఁ దలపో యుంటివే
నరపశువా! వివేక మెవ నాటుగను కృత్రిమున్నస్తు మానుమా.

చం. స్థిరతయుఁ గోమలత్వమును స్నేహసుభావముఁ జూడ లేదు, సిం
దురము కనుంగవన్ విడవు, దుస్తరమాధ్యముఁ ద్రోలవే నిశా
చరులను వీడ వేమి జనసత్వములం గని పొంగుచుంటివే ? ‖నర‖

చం. దురితవిహారవర్తనము, దూరము నారయు; మీరు నీ కయో !
యరులె? యఘుపవిత్ర్ణులె ? యన్నము పున్నము నెన్ని చూడ కే
చెఱచుచు వెలంపునన్ హితులఁ జిందఱనండజ చేయ నెంతువే ‖నర‖

చం. కర మనురక్తిఁ బెంచుచెలికారము పో విడి తుచ్ఛబుద్ధిఁ గా
వరము కనుల్ గ్రసింప హితవర్తన మాని చలంబుఁ బూని పెన్
గరువమున్మెఁ జదల్ ఫ్రిమల గర్జన తర్జన చేయుచుంటివే ‖నర‖

చం॥ నరుఁడవు కావుగా పశువునం గలవర్తనఁ గల్గి యుండుటన్
మాఱి పశు వంటకుం దగవు మర్త్యవచస్సులు వెల్వడించుట
గ్గర మింక నీద్విపాదపశునామము సార్థక మే యొనర్చె దే
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. వెఱ పభిమానమానములు పెద్దలతోఁ బ్రియయు సిగ్గు లగ్గునుం
దొఱఁగి వికారవేషమున దుర్మదదుష్టగుణాళితోడ స
త్పురుషులమధ్య నుండు టికఁ బోలదు పోలదు మాన్పఁ జెందుమీ॥నర॥

చం. సురలును యక్షరాక్షసులు సుస్థిరమానవులు సిద్ధసాధ్యకి
న్నరులును ఖేచరుల్ నరులు నాగులు కింపురుషుల్ తదీయని
ష్ఠురతరఘోరకృత్యమును జూచుచుఁ దందడఁ జెందు చుండిరో ॥నర॥

చం. తరతరముల్ జగంబున సతంబును బుట్టుచు గిట్టునట్టియీ
నరులు భవచ్ఛరీరమును నాటఁగ నూటికిఁ బల్కు చుందురి సు
స్థిరముగ నిల్పు చుం దెప్పుడుఁ జీవులు పన్నలు విజ్ఞు లజ్ఞులున్ ॥నర॥

చం. కరముఁ గలంచు నీభవదకారణరోషవికారమూర్ఖదు
శ్చరితముఁ గన్న విన్న నిరసంబటు లుంచుము పూర్ణవర్ణనం
కరమును సంభవించు నని కట్ట! ఘనంబుగఁ దోఁచు చుండె నో
నరపశువా! వివేక మొక నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. వరగుణ మింత లేదు పశువర్తన కాని, కృపావలోకనం
బరయఁగ రాదు కృత్రిమద దూరహితేక్షణ కాని, శాంత మే
త్తఱి నయినన్ వహింపక, దురితంబు సతంబును జూపు దయ్యయో! ॥నర॥

చం. ఉరలఁగఁ గంట నిప్పుకలు నూర్పులు పుచ్చెద వేల? యూరకే
పరవడు లేల త్రొక్కెదవు? పండ్లు బిగించెద వేల? చాలు నై
మఱచితొ త్రాగుచుండుటను మందవివేకుఁడ వౌచు నుంటివో ॥నర॥

చం. గురువును గౌరవింపకయు, కూడనికేలి దురాగ్రహంబు కఁ-
బఱచి కఠోరవాక్యములు పల్కెదు, నీతి యొకింత లేక ధి
క్కరణ మొనర్చి, దియ్యపు వికారగుణంబులు హేయకార్యముల్ ॥నర॥

చం॥ మఱజాఱఁ జూచెదే? పొగడునాస్తికులు మాయయము గా దరిశుణా!
కఱకఱఁ బెట్టెదే? విపరీతకార్యములం దొలఁగించి దుర్గుణా!
నరసరఁ బల్కెదే? హృదయవచస్సుల మార్చి యసత్యభాషణా!
నరసపువా! పవేక మొదనాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం॥ సరి యగుమార్గముం గొని హరిసన్నుతిఁ బొందుమిసిక, నిరాశమై
పెఱచెద కౌదులక బనిచేసినుం శంఖము నూఁదినార మం
చరియుచు నొండొరుక, గలుగునాపదం దంపోయ నింకయుక ॥నర॥

చం॥ ఇరవుగ నెగ్గులగ్గలను నెంచక దుర్జనకారణంబునక
బరువడి సజ్జనంబులను బాముల ముంచఁ దంచి యుంటి వీ
నరణి సమస్తదేశములు శాశ్వతమై వాను దుర్యశం బికక ॥నర॥

చం॥ స్థిర మని నమ్మినావొ భవదీయభవం బయొ! యశ్వరంబు, కా
నరము కనుల గసింపుట బ్రిజ్ఞ ఫలించెను నానఁ గానవో
నరగుని జ్ఞానమిక బడసి సజ్జనమార్గముఁ బూను మానుమా ॥నర॥

చం. బిరబిర నీతివంతుఁబలె నీతులముందఱ సమ్మతిఁ బల్కవే
స్ఫురణకు రావొ నీ వనిశమూకులు సత్యముఁ జాలఁ గాంగ దొ
ట్టి దుష్టయుతప్రవర్తన నటించినఁ గీర్తియుఁ జాలఁ గాలదే
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. శరములఁ బోలుపల్కు లనిశంబు భృశంబుగ వెల్వడించి వి
స్ఫురదపహసితావళులఁ జూచుచు సక్రియగాఁ జరించి దు
ర్భరతమదౌష్ట్యముల్ నెఱపు రాకెలు భంగము జూపుచుంటి వో ॥నర॥

చం. నరు నయవాక్యబోధనల సమ్రీతుల్ జతురోక్తుల్ ద్వరల్
గరము వశంబు చేసికొనఁ గా నగుఁ, గొట్టియొ పెట్టి పోసియో
త్వరఁ బసువుల్ వశం బొనరుపం గల, మొట్టులు నిన్ను త్రిప్పుటల్ ॥నర॥

చం. కొఱఁతను బొంపకే కుడిచి క్రొవ్వుట నైకము దిమ్మ గ్రమ్మఁగా
నరులు స్వబంధు లొక్కటియ యంధునకుం బలె నీకు, లోపముల్
దఱిచి తెల్విఁ గొన్న సుకృతంబును శుద్ధముఁ గానఁగా నగుల్ ॥నర॥

చం. నరపశు వేఁడ, వానికి గొఁసంబులు లేఁ కేఁడ, నటంచు నెంచకే,
వరగుణశాలిగఁ దలఁచి పంపిననేఁడుకఁ జేర నచ్చుటః
నరగుణ దౌష్ట్యవైరములు చాటెడు సార్థకనామునై ఖరీ
నరపశువా! పినేక మెద నాటుకు కృతఘ్నవృత్తి మానుమా.

చం. నరసుఁడు సజ్జనుం డనమనత్స్వవచస్కుఁడు నంచు నెంతయుఁ
బరఁగిన నే మవన్నియును బైనటనల్ బ్రిమియించునట్టివే
యొఘుఁగఁగ నేను నై జగుణ మిట్టిన కార్యము లూనునస్వనే ||నర||

చం. నిరతినయుల్ పరిశాంతులు సనిందితశీలు లుదారవర్తనుల్
దురితవిహారు లుత్తములు తుందలచిత్తు లమాయికుల్ కదా
కలికలిఁ జెప్పఁ దేల మరి గాసిలఁ జేసెద వేల చాల నో ||నర||

చం. కలటివి నీవు, భూరిగుణకాంతులు వీరు; విచారహీనము
మ్మగఁడవు నీవు, దూరము విచారణ చేసెడివారు వీరు; కాఁ
పురము పరిసంగముల్ నవులు పొం దెలు కూడును నీట్లు లుండఁగా ||నర||

చం. చిఱునగవొప్పు మోములును శీతలదృష్టులు మంజువాక్యముల్
పరహితకార్యముల్ పరగ వీరలు, నీవు రుషాముఖంబునన్
జుఱఁజుఱఁ బూడ్కులన్ బరుషసూక్తుల దౌష్ట్యములన్ జెలంగ వో
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. కరము యశోచితంబు లగు కానుక లక్ష్యము లెంతొ హింత గా
జరపుట చేత నే మొకొ! యసహ్యవచస్సుల దుష్టచేష్టలన్
మరలుతు; వౌను దుష్టులకు మంచి యొనర్చినఁ గీడు మూడదే ॥నర॥

చం. నరునకుఁ బూర్తిగా నొడలునన్ విష ముంట యెఱిఁగి యుండమా !
హరికి శిరంబునన్ విషము హత్రియ యుంట యెఱింగి యుండమా !
నరహరి నీవు గా నొడలునన్ శిరమందు విషంబు గల్గనే ! ॥నర॥

చం. గరళము దేహమంతటను గల్గినవాఁడు ఖలుం డటంచుఁ బ
ల్కరె మన పూర్వపుణ్యులు ఖలా! యన సార్థకనామమే యగున్
మరి మరి నీకు, దానిఁ ద్వర మాపఁగ యత్నము సేయు మింక నో॥నర॥

చం. పరహితకార్యముల్ సలిపి భవ్యగుణంబుల నూని యుండినన్
బరమున కున్నతిన్ గలిగి భాసిలువాఁడవు కాని యిట్టి దౌ
దురితము లాచరించు నెడ దుఃఖమునన్ నరకంబు నొందవే
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. చిఱచిఱ లాడుచున్ వదరి చిందులు త్రొక్కుదు వేల చివ్వనన్
ఘురి మరిఁ బండ్లు గీటుచును మంకుతనంబును జూపు వేల నీ
కరు లయిరా గరాసు లయిరా హితవస్తు లుదారభావు లో ||నర||

చం. పరఁగుఁబ్రశాంతవర్తనులు భాసిలుభూరివిచారమానసుల్
వరగుణు లౌటచే నిను విపత్తుల ముంపక రట్టు పెట్టకే
కరముఁ జరింతు రింతదనుకన్ సుజనుల్ నుతిఁ జేయఁ జేయ నో ||నర||

చం. నిరసనముల్ గనం బరచి నిక్కెదు నీల్గెదు భంగపుచ్చఁగా
నరసెదు దుష్టబుద్ధమయి నట్లు పరిక్రియఁ జేసి యుండినన్
దరలును గాదె కావరము దౌష్ట్యము తీండ్రము వేండ్ర మింతకున్ ||నర||

చం. మఱి విను మింత వారయొ! యమాయికులన్ సుజనానువర్తులన్
నరపశు వైన నీయెడను నమ్మిక ముంచినవారుఁ గావునన్
బరువడి మోసపుచ్చితివి పాపభయంబుఁ దొలంగఁ జేసి యో
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. కర మనుమాన మింతయును గానక గట్టిగ నమ్మువారలన్
జెఱచినద్రోహి యెట్టిగతిఁ జెందునొ నేరక యుంటివే కనన్
దెఱచి తెరల్చి కావరము తెల్విని జెందనఁ జెందు కీడుకల్ ॥నర॥

చం. పరహితమార్గముం దొఱఁగి పాపభయంబు గణింప కింత ని
ష్ఠురగతి నాడి భంగములు చూపి యలక్ష్యము చేసివేసి యీ
కరణి మెలంగఁ జాలఁగను గాఁ గలకార్యము లుండె ముందఱన్ ॥నర॥

చం. పరులఁ గలంచియో కనులఁ బ్రామియొ చంపియొ జీవయాత్ర ని
విరవుగఁ జేయ నెంచితివె! హింసయ ధర్మమ? యీ యకార్యవ
ర్తిపరుల కధర్మవర్తి సుకృతంబనునీతియుఁ గానరాదుగా ॥నర॥

చం. మఱి మఱి మత్తునన్ దురభిమానుఁడవై యుదరంబు నింపఁ ని
బ్బరముగఁ గొబ్బునన్ దెలివి పాసి చరించెదు పొంగి పొంగి నం
బరముగఁ, గాని యిట్టి క్షణభంగురముల్ మఱి నాటకంబు లో
నరపశువా! వివేక మొద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. పసువు నశింపఁ జేయ ఋజువర్తన యత్నము మానఁగా వలెన్
బసువు గడించుకోఁగ ఋజువర్తన యత్నము చూపఁగా వలెన్
దురితపువర్తనం దొలఁగుఁ దోసపువర్తనలం జెలంగు నో ॥నర॥

చం. అరగడ యైనఁ బట్టుట కదా యపకీర్తిని గాంచ నెంచినన్
గర ముఁకఁ గీర్తిఁ గాంచుటకుఁ గా వలె నేండ్లను బూండ్లు, నెగ్గు నా
చరణ మొనర్ప రాదు, మఱి చాలవు చేసినమచ్చ మాపఁగా ॥నర॥

చం. చెఱుపఁ దలంపు గొన్న మఱి నీవును జేటును జెంద కుందువే
కర మయొ! కుంద వే వెనుకఁ గార్యము కల్గదు, మించుకార్యమౌ
తలఁపుదు, ముందె యోచన సతంబును శ్రేయము భాగ్యదాయమో ॥నర॥

చం. అరయఁగఁ జాల నైతి నుచితానుచితంబులు భ్రాంతి స్వాంతముం
బొరయుట నన్నపాకు వీకఁ బూని వచింపకు నవ్వువారు, నీ
సరసము కానిపల్కులను సన్నుతు లెవ్వరు మెచ్చ రింతయుం
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. అఱచుట గర్వ యాట యక్షసానల నొంచుట మేలికార్యముల్
మఱచుట మాపుటల్ కనుబొమల్ ముడి వేయుట లంతఁ బొంగుటల్
మిటుఁగుఱుఁ జూచుటల్ నిజము క్షుద్రగుణంబులు నమ్ము నమ్ము మో ॥నర॥

చం. ఎఱచి భుజించు చుండుటనో యేమొ మదించి కలంచె దీవు, కా
నరము నడంపు తామసము వచ్చుట కావరకారణంబె గా,
తెఱలుపు మింకఁ దామసను తామసి తా మసి యాను మాషిగా ॥నర॥

చం. నరులకుఁ బోం, దింతయును నంజుడు తెం, టది కొర్రిప్పు నిచ్చు, మే
దురతరవర్తనం దొలఁచు, దుర్మదుఁ జేయు, నరుా! మృగంబు లం
దు రవి వివేకహీనతను దుర్గుణసంయుత లాటనే కదా ॥నర॥

చం. చిలుతవు కావు, కావు కద చెప్పి వివేకము నొందc జేయcగాc
జిలుకతనంబునం గలిగెc జేష్టలు నిట్టివి యంచు నెంచి, ప
ల్కుకొఱకు వచించునీడుc గలపూరుషమూర్తివి నీవు చూడcగా
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. ఇరవుగ జాగరూకత వహించినవానిని లేప నౌను, ని
ద్దురc గలవాని లేప నగు. దుష్టమనంబున వించు నుండి ని
ద్దురc గలవాని లేపు టన దుస్తర మెవ్వరుc జాలరే కదా ॥నర॥

చం. మరి మరిc జెప్పినన్ వినcవు, మానసమందున నైనc దోcచ, ప
ట్టిబుజఘ్థానువర్తనము డించినయాతcడె సుండీ మూర్ఖుc డం
చు రహి వచింతు కార్యాలు త్రిశుద్ధిగ నమ్ముము నమ్ము నమ్ముమో ॥నర॥

చం. అరుదు కదా భవచ్చరిత మర్కట! యర్కటికంబు వీడి, హే
తురహితకోపముం బఱపి, దుర్మదముం బయికిం బెగల్చి, మ
చ్చరమున సంచరించెదవు, సాధుల బాధలc బెట్టి శ్రీయమా! ॥నర॥

చం. కరము విరోధముం బఱపఁ, గట్నముఁ గానుక లొల్లఁ దప్పఁ, నె
వ్వరు నడుగంగఁ జాలరు, విపర్యయపు చాటను మెల్ల నూర కుం
డ, రనుచు హేతువీత మగుదుందుడుకుల్ గనఁ జేయు చుంటివే
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమస్మృతి సూనుమా.

చం. కరముఁ గలంచునింతకును గారణకర్తవు నీవ కావ, సి
గ్గఱి, చలముల్ బ్రితాపమును గావరముల్ దురితంబు భంగముల్
బఱపఁగ నెవ్వ రే మనెడువారలు; మొండికిఁ జెప్ప నేర్తురే ||నర||

చం. పురువుగఁ గార్యముల్ నెఱప మున్ను వచించినరీతి నేఁడు నే
జరుపఁగఁ జాల నన్న నది చక్కఁగ నుండును గాని లేనిపో
వెరవులఁ దామసంబును వివేకవిహీనతఁ బూన మే లొకో! ||నర||

చం. సరసమొ యేమొ మే మెఱుఁగఁ జాలము కాని, నిజంబుగా నదే
సరసమె యైన నీ కది భృశంబుగఁ జెల్లును, నెన్నిఁటల్ గనల్
విరసము గానె తోఁచెడిని విజ్ఞుల కెల్లరకుల్ భృశంబుగన్ ||నర||

చం. కరపదముల్ చలింపఁగను గన్నుల మెండుగఁ గెంపు గ్రమ్మఁగా
బిరబిర సంచరింపుచును భీతి జనింపఁగఁ జేయఁ జూతు, వె
వ్వారు నిను చూచి భీతిలెడువారలు భీరులు స్త్రీలె గాక యో
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. అరహము కాదె యార్యవరు లచ్చుగ నచ్చఁగఁ బెట్టినట్టి యీ
నరపశునామ, మయ్యది చనన్ ఋజువర్తనమైఁ జరింపు, నీ
యరసము కాసివర్తనము నాఁపు, వికారము రూపుమాపు మో ॥నర॥

చం. అజమయి సంచరించి, యరు దారఁగ నెల్ల రిసీ! యనంగ నీ
వఱిగొఱితం గనం బజతు, వద్దు యకారణ మంత్రె కాక యీ
ధరణిఁ గనంగ రానిదియుఁ దల్పఁగ రానిదియుం గదా కటా! ॥నర॥

చం. ఉఱిదిగ నార్చినం జలము నానిన వారు తొలంగి పోదురా
యుఱియ లఁటంచు నెంచ వాక్రో! యూరను నూరను బ్రాసు దుర్యశం
బురియును వారు వీడిన, నయో! తలపోయవె యింతమాత్ర మో ॥నర॥

చం. ఎఱపఱికెంబు నీమతము నెన్నట నెన్నన నెల్లవారికిన్,
గఱకుఁదనంబు దౌష్ట్యమును గ్రౌర్యము మౌఢ్యము మౌర్ఖ్యముం గడుం
బిఱుసుఁదనంబు నెవ్వరిల మెచ్చెడువారు ఖలాళి గాక యో
నరపశువా! వివేక మొద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. ఒరిమిక లేకయే యొరుల నొంచఁ దలంచుట నీకు నైజమే
యొఱలెడువాఁడ వీ వవల నుత్తమబుద్ధి జనింపఁ గార్యమే
యొర పశు నిష్ఠడైన సుజనోత్తమకార్యములం జరింపుమా ॥నర॥

చం. నిరతము నిక్కి నీల్గి కరణీయములం బెడఁ బాసి యున్న, ముం
దఱిపను లెట్లు సాగు, నిను దాసెడునట్టనుమాన మైనఁ బొం
దరె, మదిలోన నైన నెత్రాఁ దాల్పరె యేటికిఁ గూట మంచు నో ॥నర॥

చం. తరువులఁ బుట్టి యూతరులఁ దప్పక ఘోరముగా దహించునా
యెరవలిమాడ్కిఁ బ్రజ్వరిలి యేపకపోదు భవదుగ్రిపాగ్నియే
కర మభివృద్ధి గాంచి నిను గావున దానిఁ దొలంగఁ జేయ నో ॥నర॥

చం. పరువు నడంగఁ జేయ నిటు వర్తిల నేల? యలంతి నీవు క
క్కుఱితిఁ బడంగ నేల? నెవరు కూర్చ వెతల్ మరు వొందఁ గూర్చఁగా
మురువును బొందె నీవు పోరపొచ్చము లేల? విరోధ మేల? యో
నరపశువా! వివేక మొదవ నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. నెఱి నెడఁబాసి మిన్నంగి యవనిన్ సతతంబుఁ జరింప నెంచితే
నిరసనబుద్ధిమైఁ, గడుపు నిండిసఁ గాలము వెళ్ళునే యయో!
పసు వికె మళ్ళునే యొకటఁ జూసినఁ, గౌర్యమునన్ వసింపుదే ॥నర॥

చం. కఱచెడి యిట్టి కానిపని కష్టముమాట తలంపకే, స్వధా
కఱకుఁదనంబు చూపుదువు కకుక్షితిం బడి, వింతవారు నీ
కఱతలు కన్న విన్న నిను గందురె వింతురె చాలుఁ గోల దో ॥నర॥

చం. స్థిరముగ నొండొరుల్ గలిపి చెప్పుకొనన్ ధరనేతలంబునన్
గఱ కలుగున్, గరిమంబుగ రకం బగుకీర్తి నశించిపోవు నీ
కఱదలు మూర్ఖపుంబటిమఁ గాంచిన వృద్ధిని, జాల మేల యో ॥నర॥

చం. చిఱుతలు నిన్నుదాహరణ చేసియ సిగ్గును దోఁపి యొగ్గ నిం
తరయక సంచరింపఁగనె యాఁకొల నీక ఘటిల్లు నేలయా
సరగున మార్గదర్శివి పరిచారివి నీ వగుటం గడుం గడున్
నరపశువా! వివేక మొద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. కిఱుపులు చూప నేల యుఁకఁ గ్రిందును మీఁదును గాన కిట్లు గా
సఱుపులు పెట్ట నేల మఱియాదను బో విడి మూర్ఖవృత్తిమైఁ
దిరుగఁగ నేల, విజ్ఞులను ద్రిప్పలఁ బెట్టఁగ నేల, పోల వో ॥నర॥

చం. గరగరికన్ విదిర్చి కడుఁ గౌర్యమునన్ ఖలవృత్తితోఁ జుతన్
గఱగఱ నీవు కూసినను గార్యము కల్గ; దొ కింత వారికిన్
గఱగొఱ గల్గు; దీనె యతిగర్హ్యుఁడ వయ్యెద వంతె కాన నో ॥నర॥

చం. గరువఁదనంబు కొలుటకె కానిపనుల్ కడుఁ జేయు చుంటి; వ
క్కఱ యిసుమంత లేని దగుగర్వము చూపెదు; కాని మేలు కీ
డరసి నుతిప్రవర్తన హితాహితముల్ తగఁ జేయ కుంటి వో ॥నర॥

చం. చోరవఁ దోఁచుంగు, మందఋను జ్యోత్స్నము చెందుట కాక, నీవు ట
క్కరి వని నేర్చినావు, పలుకే లవ మైనను విశ్వసింప, రి
క్కరణి మెలంగ నేను నిన్నుఁ గాపురుషుం డన నేర కుందు నో
నరపశువా! వివేక మెద నాటుటకు కృతిమివ్వ మానుమా.

చం. తకలవె యొంతగా మనము దాపఁ దలంచినఁ నేత, లంగనల్
ద్వరితము సుబ్బు దౌష్ట్యములు వారలవారలనోట నుండి సే,
ధరణిసమస్తము బోదపుశంటలమారితనంబు పూనకే ॥నర॥

చం. తుంతము నీకు గోపమును దోలి చులంబును వీడి కౌర్యముల్
దెరలిచి మౌర్ఖ్యముల్ విడిచి తెల్విగ జెంచె సదార్యభారముల్
బలుఁగ వహించినన్ నుతము వచ్చును బాపము విచ్చిపోవు నో ॥నర॥

చం. ఖరముగ నున్ననిన్నుఁ గని కయ్యము లాడిన నంతకంతకున్
కొలుగును గాని కిన్క యణఁపీనము తగ్గను పెద్ద హాని నీ
నరశిని దిప్పు నేస్తనని చాలఁగ నమ్మి రచించినాఁడ నో ॥నర॥

చం. చిఱుతలు నిన్నుదాహరణ చేసియు సిగ్గును ద్రోసి మొగ్గ నిం
తరయక సంచరింపఁగనె యాకోల నీక ఘటిల్లు నేలమా
నరగున మార్గదర్శివి ప్రచారివి నీ వగుటం గడుం గడుఁ
నరపశువా! వివేక మొద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. కిఱుపులు చూప నేల యిఁకెఁ గ్రిందును మీఁదును గాన కిట్లు గా
సఱుపులు పెట్ట నేల మరియాదను బో విడి మూర్ఖవృత్తిమైఁ
దిరుగఁగ నేల. విజ్ఞులను ద్రిప్పలఁ బెట్టఁగ నేల, పోల దో ||నర||

చం. గరగరికల్ విదిర్చి కడుఁ గార్శ్యమునన్ ఖలవృత్తితోడుతన్
గఱగఱ నీవు కూసినను గార్యము కల్గ; దొ కింత వారికిన్
గఱగోఱ గల్గ; దీవె యతిగర్వ్యుఁడ వయ్యెద వంతె కాన నో ||నర||

చం. గరువఁదనంబు కొలుటకె కానిపనుల్ కడుఁ జేయుచుంటి; వ
కఱ యిసుమంత లేని దగుగర్వము చూపెదు; కాని మేలు కీ
డరసి నుతిప్రవర్తన హితాహితముల్ తగఁ జేయకుంటి వో ||నర||

చం. చోరవఁ దొంగంగు, మందఋును జోస్యము చెందుట కాక, సీవు ట
క్కరి వని నేర్చినాను, పలుకేఁ లవ మైనను పిశ్చవింప, ది
క్కరణి మెలంగ నేను నిన్నుఁ గాపురుషుం డన లేదు కుందునో
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృతిరిమవ్వు మానుమా.

చం. తెరలవె యొంతగా మనము దాఁపఁ దలంచినఁ జేతఁ, లంగనల్
ద్వరితము సుబ్బు దాస్యములు వారలవారలనోట నుండి నే,
ధర శిరసు న్తమూ బావపుతంటలమారితనంబు ఘనాన కే ॥నర॥

చం. తుటతము నీకు గోపమును దోలి చులుబును వీడి కార్పణ్యముల్
దెరలిచి మాత్సర్యముల్ విడిచి తెల్విగ జెంచి సకార్యభారముల్
బరఁగ వహించినన్ నుతము వచ్చును బాపము విచ్చిపోవు నో ॥నర॥

చం. ఖరముగ నున్న నిన్నుఁ గని కయ్యము లాడిన నంతకంతకున్
బెరుగును గాని కిన్క యణఁగదు తగ్గదు పెద్ద హాని నీ
వర శిని దప్ప నేస్తనని చాలఁగ నమ్మి రచించినాఁడ నో ॥నర॥

చం. ఎఱిఁగిన వన్ని సత్యముగ నిందున నే రచియించినాఁడ, నే
నెఱుఁగని వెన్ని నీయెడను నింకను నున్నవొ వ్రాయ కుండుటన్
మఱిసి యలక్ష్యముం బఱపి బొబ్బలు రంకెలు వేయకే త్వరన్
నరపశువా! వివేక మెద నాటుము కృత్రిమవృత్తి మానుమా.

చం. తఱుఁగదు పూని నీదగునదంతము వ్రాయఁ దలంచుకొన్నచోఁ
బెఱుగును గాని పొత్తములు పెద్దవి యౌనటు స్తోత్రపాత్ర మౌ
చరితము లింక వ్రాయుమతిఁ జయ్యన దీని ముగించినాఁడ నో ॥నర॥

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ సహస్ర సహస్రపత్రమిత్రప్రభాభాసమాన శ్రీరామ
కరుణాకటాక్షవీక్షణసాహాయ్యలబ్ధకవితాధౌరేయ సుజనవిధేయ పైడిపాలగో
త్రోద్భవ పామర్త్యన్వయాబ్ధిప్రదీపాబ్ధినవనీత వీరస్వామ్యాఖ్యతనూభవ
రంగమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల బుచ్చిరాజనామధేయకవి విరచితం
బైన శ్రీనరపశుశతకము సర్వము సమాప్తము.

మిక్కిలి చక్కని నాటకములు ! నవలలు ! శతకములు ! కథలు !

శ్రీజగన్మోహినీ నాటకము ఒక పతివ్రతకథ. కరుణరసప్రధానము రు 0—12—0

శ్రీకృష్ణనిర్యాణనాటిక. యాదవకులమునకు ముసలము అనుభారతభాగవతచరిత్ర. 0—8—0

శ్రీసంగీతపద్మినీనాటకము. అల్లాయుద్దీన్ నాటిరసపుత్రచరిత్ర. వీరరసప్రధానము. 0—10—0

శ్రీజనార్దనశతకము. ధవళగిరీశ్వరోత్సవవర్ణనము. భక్తిరసము. ముక్తిప్రదము. 0—2—0

శ్రీదీనావనశతకము. నరున కాద్యంతములపర్యంతము గలసౌఖ్యమును నిరూపించును. 0—2—6

శ్రీనరపశువుశతకము. నీతిబోధ. మృదుమధురము. చదివితీరవలెను. 0—2—6

మధుడు. చిన్నినవల. ది మాన్ బోర్న్ టుబి ది కింగ్. అనుదానియనుసరణము 0—4—0

స్వర్గస్పర్శనము. దురాశ దుఃఖమ్మనునీతిం దెలుపును. గోల్డెన్‌టచ్ నకుం దెలుంగు 0—2—6

మాతృప్రేమ. తల్లులకు పిల్లలపై నుండుప్రేమ సమంజసనీసపద్యముల వర్ణించును. 0—1—6

శుకస్మృతి. పెంచినచిలుకపైని పద్యములు. జాలి పుట్టించును. 0—1—6

సుబోధిని. నేటిపెండ్లిండ్లం గూర్చి స్నేహలతకొరకు చిలతలు మడిసినతరివ్రాసినపద్యములు. 0—1—0

అపాయము. చక్కనిచిన్నవల. అన్యాయ స్వనాశనహేతు వని నిరూపించును. 0—3—0

13551